

ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА В ШКОЛІ

МОТИВАЦІЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ДО ФІЗКУЛЬТУРНО-ОЗДОРОВЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ГРУПАХ ПОДОВЖЕНОГО ДНЯ

Коваленко І. М.

Сумський державний педагогічний університет імені А.С.Макаренка

Анотація. Обґрунтовується можливість позитивно відіб'ється на організації і проведенні цілеспрямованої роботи з формування здорового способу життя школярів завдяки вивченню мотивації молодших школярів до фізкультурно-оздоровчої діяльності у групах подовженого дня. Мета статті полягає у вивченні мотивів фізкультурної діяльності школярів, що позитивно вплине на залучення учнів до фізкультурно-оздоровчих занять у режимі груп подовженого дня. Визначено що, в загальноосвітніх школах потрібно приділити більшу увагу фізкультурно-оздоровчим заняттям з пріоритетним використанням елементів одноборств.

Ключові слова. Фізкультурно-оздоровчі заняття, мотивація, початкова школа, групи подовженого дня.

Постановка проблеми. Вивчення мотивів занять фізкультурно-оздоровчою діяльністю позитивно впливає на організацію і проведення цілеспрямованої роботи з формування здорового способу життя школярів. Високий рівень мотивації навчання може виступати в якості компенсаційного фактору у випадку недостатньо високих здібностей або недостатнього запасу знань [1]. Дослідження спеціалістів Л. І. Прокопової 2009 засвідчують, що діти молодшого шкільного віку віддають перевагу по-перше, урокам фізичної культури, а по-друге, фізкультурно-оздоровчим заняттям у режимі навчального дня [2]. Але не зважаючи на такі дані інтерес до занять з кожним роком зменшується, а це є вагомою причиною зниження рухової активності дитини. Вихід з цієї ситуації лише один — формування змісту фізичного виховання та оздоровчих занять, урахуваючи мотиви, інтереси, потреби учнів.

Ступінь наукової розробки проблеми. У зв'язку з цим В. А. Вишневецький, Л. Кожевникова, підкреслює необхідність обґрунтувати сучасні підходи до фізкультурно-оздоровчих занять, враховуючи мотиви, інтереси, побажання молодших та особливості функціонування організму, прояву і розвитку фізичних якостей. Позаурочні форми занять у режимі навчального дня надають можливість корисно для здоров'я кожної дитини організувати відпочинок, зміцнити здоров'я та підтримати працездатність протягом дня [3]. А. А. Тітаренко наголошує, що для підвищення мотивації до занять фізичними вправами у режимі навчального дня в початковій школі необхідний творчий підхід вчителів та вихователів.

Дослідження [4, 5] показали, що процес формування змісту фізичного виховання та фізкультурно-оздоровчої роботи у навчальному закладі не можливий без урахування мотивів, інтересу та потреб тих, хто навчається. Для їх визначення фахівці використовують анкетування, як один з двох основних видів опитувальних методів (2-й інтерв'ю). Суттєва особливість письмового опитування — опосередкований характер взаємодії між дослідником та досліджуваним, які спілкуються за допомогою анкети.

Молодший шкільний вік — основний період у якому закладаються основи гармонійного фізичного розвитку, та формування орієнтацій на здоровий спосіб життя, що є передумовою нормального функціонування організму [6]. Водночас відсутні дослідження з вивчення мотивів дітей молодшого шкільного віку до фізкультурної діяльності під час навчання у групах подовженого дня. Більшість досліджень спрямованні на вивчення мотивів та інтересів дітей молодшого шкільного віку та їх батьків до занять фізичною культурою. Вище зазначене зумовлює необхідність проведення відповідних досліджень.

Зв'язок теми з науковими програмами, планами, темами. Дослідження за темою дисертаційної роботи «Оптимізація процесу навчання і виховання різних груп населення засобами фізичної культури і спорту» виконано згідно з планами науково-комплексних робіт кафедри теорії і методики фізичної культури Сум ДПУ імені А.С.Макаренка, яка затверджена Інститутом науково-технічної та економічної інформації України, м. Київ, номер державної реєстрації 0107U002255.

Мета статті — полягала у вивченні мотивації школярів до фізкультурно-оздоровчої діяльності. Для вирішення поставлених завдань використову-

вали загальнонаукові методи: педагогічне спостереження, анкетування та опитування.

Результати дослідження. Данні анкетування учнів початкової школи дозволили виявити фізкультурно-оздоровчі мотиви та інтереси, а також види рухової активності, якій учні віддають перевагу. Окрім анкетування, було використано включене спостереження за діяльністю школярів, які залишаються після уроків у групах подовженого дня. Дослідження проводилось протягом 2010 року в загальноосвітніх школах № 22, 20, 7, 9 м. Суми та № 3, 4 м. Тростянець, № 1, 4 м. Охтирка Сумської області. В дослідженнях приймали участь 1112 дітей 1-4 класів (з них 584 хлопців та 528 дівчат), які залишаються після уроків у групах подовженого дня.

Група продовженого дня є однією із форм виховання дітей і допомагає організувати найсприятливіші умови для їхнього відпочинку, навчання і виховання, поєднання навчально-виховної роботи на уроках і в позаурочний час. Створюючи умови для організації продуктивної праці та відкриваючи можливості всебічного виявлення і розвитку індивідуальних здібностей, запитів та інтересів дітей, вона є незамінною складовою частиною навчально-виховного процесу в загальноосвітніх навчальних закладах України.

Аналіз даних управління статистики України [7] свідчить, що групи подовженого дня відвідують 33,5 % школярів. Дослідження показали, що для дітей цього віку характерне позитивне ставлення до занять у групах подовженого дня, 72,5% опитуваних дівчаток та 63,1% хлопчиків відповіли, що їм подобається залишатись у групі подовженого дня. 39,3% учнів вказали, що під час навчання у групі подовженого дня їм подобається займатись оздоровчою фізичною культурою, вивчати домашнє завдання 22,2% тоді, як 37,1% школярів обрали прогулянки на свіжому повітрі та 1,4% учнів малювання, ліплення та ін.

Під час опитування було з'ясовано, кількість школярів, які займаються і не займаються спортом та фізкультурно-оздоровчими заняттями під час навчання у групі подовженого дня. За результатами анкетування хлопців і дівчат 1-4 класів було визначено, що кількість учнів які займаються фізкультурно-оздоровчими заняттями на протязі навчального дня набагато більше: 269 хлопців займаються спортом (46,1%), тоді як фізкультурно-оздоровчі вправи виконують 518 учнів (88,7%), 315 учениць (43,7%) відвідують спортивні секції, а перевагу фізкультурно-оздоровчим заняттям віддають 488 дівчаток (92,4%).

Таблиця 1

Види спорту, якими займаються школярі

Вид спорту		1 (n = 111)		2 (n = 163)		3 (n = 134)		4 (n = 142)	
		х	д	х	д	х	д	х	д
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
футбол	n	30	3	28	4	31	3	26	2
	%	45,5	3,7	35,0	6,3	42,0	6,3	36,1	4,0
аеробіка	n	0	7	4	5	2	1	0	3
	%	0	8,6	5,0	7,9	2,7	2,1	0	6,1
спорт.танці	n	2	25	4	17	8	11	3	20
	%	3,0	30,8	5,0	27,0	10,8	23,4	4,1	40,8
гімнастика	n	2	17	4	12	0	17	1	12
	%	3,0	21,	5,0	19,0	0	36,2	1,3	24,4
Види боротьби	n	25	18	32	10	25	8	32	8
	%	37,8	22,2	40,0	15,9	38,7	17,3	44,4	16,3
Інші	n	2	2	1	7	2	4	5	4
	%	3,0	2,4	1,3	11,1	2,7	8,5	6,9	8,2
плавання	n	3	7	3	14	4	6	4	1
	%	4,5	8,6	3,8	22,2	5,4	12,8	5,5	2,0
Легка/атлетика	n	1	2	4	1	4	0	1	3
	%	1,5	2,4	5,0	1,6	5,4	0	1,3	6,1

Продовження на стор. 35

Рейтинг видів фізкультурно-оздоровчих занять, якими займаються учні.

Види	% (n = 584)	місце	% (n = 528)	місце
Спортивна година	29,1	II	13,6	II
Фізкульт. пауза	7,9	V	7,2	VI
Рухливі ігри	39,7	I	49,4	I
Фізкульт. хвилинка	9,9	III	8,1	V
Ранкова гімнастика	4,6	VI	12,7	III
Пішохідні прогулянки	8,7	IV	8,9	IV

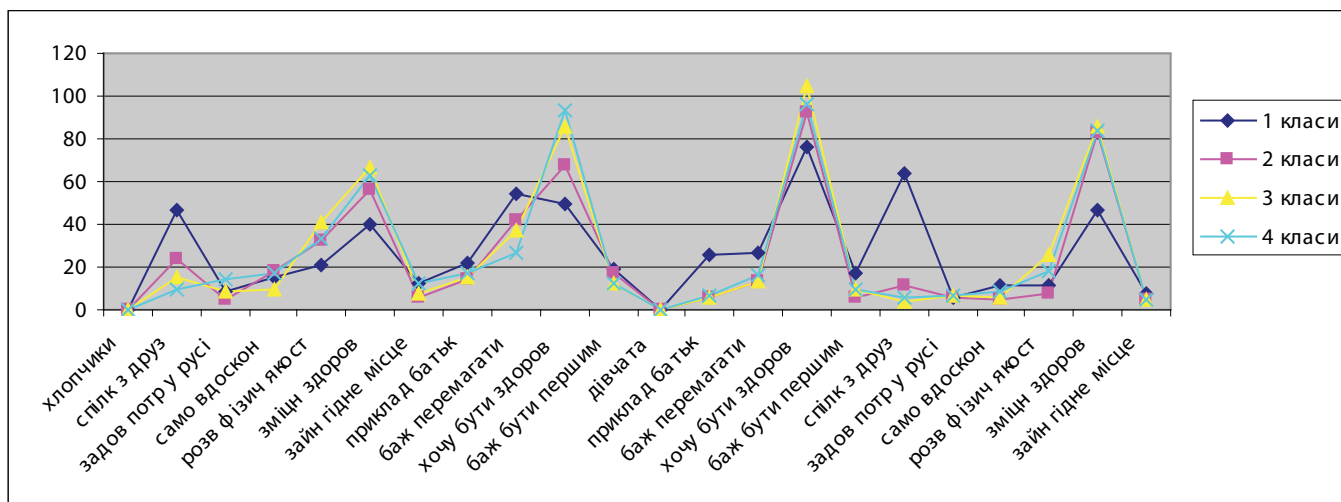

Рис. 1. Порівняльна характеристика мотивів занять спортом, оздоровчою фізичною культурою та фізичними вправами (у % до числа опитаних)

Найбільш популярним видом спорту серед школярів, як виявилось у результаті опитування є футбол, гімнастика та одноборства (мал. 2). Це також підтверджують дослідження Н. Москаленко, Л. Кожевникова, Ж. Торибаєва, Г. Безверхня. Дані наведені в таблиці 1 показують, що бажання дітей займатись у спортивних секціях в позакласний клас, а особливо у першому та другому класі збільшується.

Аналіз даних свідчить про те, що всі опитуванні (100%) під час навчального дня у початковій школі та групі подовженого дня займаються фізкультурно-оздоровчими видами рухової активності. Відповіді з рейтингом видів занять оздоровчої спрямованості наведені на (табл. 2)

Серед мотивів, які подіяли на залучення учнів до занять спортом та фізкультурно-оздоровчих занять, найбільше значення мають «Хочу бути здоровим», «Бажання перемагати», «Приклад батьків». Серед мотивів до занять фізичними вправами учні молодшого шкільного віку на одне з перших місць поставили «Зміцнити здоров'я», «Задовольнити потребу у русі» (рис. 1).

Спостереження показало, що учні початкових класів за допомогою різних видів фізичної активності намагаються підвищити обсяг рухової активності до оптимального рівня. Тому, для організації режиму дня, а також удосконалення вже існуючих програм з фізичної культури, потрібно обов'язково враховувати мотиви та інтереси учнів.

На наш погляд в загальноосвітніх школах потрібно приділити більшу увагу фізкультурно-оздоровчим заняттям з пріоритетним використанням елементів одноборств, а саме дзюдо, тому що 64,2 % дівчат і 76,4 хлопців бажають займатись оздоровчими заняттями з елементами дзюдо в режимі груп подовженого дня. Хоч і норма оптимальної рухової діяльності школярів складає 14 годин на тиждень, данні нашого дослідження показують, що в режимі дня учнів велику частину часу займають переважно пасивні види діяльності: гра в комп'ютерні ігри (20,6 %), перегляд телепередач (11,4 %) в той час, як фізичною культурою займаються (16,0 %) учнів, а кількість дітей які читають книжки дуже мала (12,7 %).

Аналіз даних свідчить про необхідність підвищення мотивації до фізкультурно-оздоровчих за-

нять, а також оптимізації навчального процесу в загальноосвітніх школах нашої країни.

Висновки. Нами оцінена мотивація до фізкультурно-оздоровчої діяльності учнів 1-4 класів. Після проведеного анкетування можна зробити висновок, що створення умов, які підвищують ефективність залучення учнів до фізкультурно-оздоровчих занять на основі їхніх інтересів та мотивів вивчені недостатньо. Пріоритетним завданням вчителів, батьків є формування мотиваційної сфери у молодших школярів так, як даний віковий період дає на це всі підстави. Необхідні нові (інноваційні) підходи до формування фізичної культури особистості учнів шляхом творчого сприйняття ними досягнень фізичної культури та спорту.

Для того щоб сформувані правильне відношення школярів до здоров'я та здорового способу життя необхідна розробка спеціальної програми, яка повинна включати в себе: компонент знання, діяльнісний та емоційний компоненти. Для реалізації цієї програми в школі необхідно створювати набагато більше різних спортивних секцій, оздоровчих клубів. Тобто створювати всі необхідні умови, щоб забезпечити кожному учню можливість вибору зайнятися тією справою, що йому цікава, з одного боку, а з іншого боку — це буде сприяти збереженню та зміцненню його здоров'я.

Тому, перспективи подальших педагогічних досліджень стосуються визначення фізичного здоров'я дітей та розробки програми фізкультурно-оздоровчих занять з елементами дзюдо для дітей молодшого шкільного віку у групах продовженого дня з урахуванням їхніх мотивів та інтересів.

Список літератури

1. *Зимняя И. А.* Педагогическая психология [учебник для вузов] / И. А. Зимняя. — М.: Логос, 2004. — 384 с.
2. *Прокопова Л. И.* Двигательная активность детей школьного возраста / Л. И. Прокопова // Научное обоснование физического воспитания, спортивной тренировки и подготовки кадров по физической культуре и спорту : междунар. науч. –практич. конф., 8-10 апр. 2009 г. — Минск, 2009. Т. — 3. Ч. 2, 86—87 с.
3. *Титаренко А. А.* Ефективність застосування позаурочних форм занять фізичними вправами з учнями молодшого шкільного віку у режимі навчального дня / А. А. Титаренко // Слобожанський національний спортивний вісник. — Харків, 2005. — №8. — С. 29—32.
4. *Москаленко Н. В.* Особливості формування інтересу дітей молодшого шкільного віку до занять фізичною культурою / Н. В. Москаленко // Молода сортивна наука України. — Львов, 2003. — Випуск 7. — Т. 2. — С. 46–48.
5. *Дрозд І.* Особливості формування інтересу молодших школярів до занять фізичною культурою як запорука хорошого здоров'я / Дрозд І. // Молода сортивна наука України. — Львов, 2006. — Випуск 10. — Т. 4. — С. 57–60.
6. *Кожевникова Л.* Мотиваційні фактори до фізкультурно-оздоровчих занять учнів молодших класів / Кожевникова Л. // Молода сортивна наука України. — Львов, 2006. — Випуск 10. — Т. 4. — С. 109–113.
7. *Москаленко Н. В.* Фізичне виховання молодших школярів : монографія / Н. В. Москаленко. — Дніпропетровськ: вид-во «Іновація», 2007. С. 46 — 51.
8. *Загальноосвітні навчальні заклади України на початок 2007/2008 навчального року* // Статистичний бюлетень. — К., 2008. — 91 с.

Надійшла до редакції 21.12.2010 р.

Коваленко І. Н. Мотивация младших школьников к физкультурно-оздоровительной деятельности в группах продленного дня.

О возможности позитивно влиять на организацию и проведение целенаправленной работы по формированию здорового способа жизни школьников благодаря изучению мотивации младших школьников к физкультурно-оздоровительной деятельности. Цель статьи состоит в изучении мотивации младших школьников к физкультурно-оздоровительным занятиям, что повлияет на количество детей желающих заниматься оздоровительной физической культурой. Установлено, что в общеобразовательных школах нужно уделить больше внимания физкультурно-оздоровительным занятиям с приоритетным использованием элементов единоборств.

Ключевые слова. Физкультурно-оздоровительные занятия, мотивация, начальная школа, группы продленного дня.

Kovalenko I. N. Motivation of junior schoolchildren to athletic-health activity in the groups of the prolonged day.

About possibilities to influence positively on organization and carrying out of work directs on forming children's health way of life due to studying motivations to physical-improving classes. It's a fact that they have to pay more attention to physical-improving lessons with using elements of wrestling at general school.

Key words. Physical-improving classes, motivations, junior schools, groups extension days.